

Examen HAVO

2024

tijdvak 1
maandag 27 mei
13.30 - 16.30 uur

bedrijfseconomie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Ridha spaart om over 10 jaar een huis te kunnen kopen. In de afgelopen jaren heeft hij nauwelijks interest ontvangen op het spaargeld dat hij op de Direct Spaarrekening bij zijn bank had staan. Op de website van zijn bank zoekt hij naar mogelijkheden om een hoger rendement te behalen. Hij leest daar:

Onze spaarvormen op basis van samengestelde interest	
Direct Spaarrekening	Spaarvastrekening
– spaarrekening met een variabele interest	– spaarrekening met een vaste interest en vaste looptijd
– De actuele variabele interest bedraagt 0,2% per jaar.	– De interest hangt af van de looptijd: – 5 jaar tegen 1,1% interest per jaar– 10 jaar tegen 1,35% interest per jaar.
– Het gespaarde bedrag is altijd direct opneembaar.	– Het gespaarde bedrag kan niet tussentijds worden opgenomen.

Als Ridha het spaargeld voor 5 jaar vastzet op de Spaarvastrekening, loopt hij het risico dat tijdens de looptijd de interest op de markt ... (1) ..., terwijl de interest op de Spaarvastrekening niet verandert.

Het sparen op de Spaarvastrekening is een vorm van ... (2) ... sparen.

2p 1 Maak bovenstaande zinnen economisch correct. Kies uit:

bij ... (1) ... stijgt / daalt

bij ... (2) ... vrijwillig / verplicht

Ridha onderzoekt hoe groot het verschil in interestopbrengst is wanneer hij € 20.000

- op de 10-jaar-Spaarvastrekening stort met een looptijd van 10 jaar; of:
- eerst 5 jaar op de 5-jaar-Spaarvastrekening stort en daarna het totale bedrag inclusief interest stort op de Direct Spaarrekening waar het bedrag vervolgens 5 jaar blijft staan.

Ridha verwacht dat de interest op de Direct Spaarrekening de komende 10 jaar niet wijzigt.

2p 2 Bereken het verschil na 10 jaar in de verwachte interestopbrengst in euro's tussen de bovenstaande twee keuzemogelijkheden.

Na verder zoeken op de website vindt hij de volgende opmerking:

Heeft u een flinke buffer op uw spaarrekening en heeft u dit bedrag niet meteen nodig? Dan kunt u proberen om meer rendement te behalen door te beleggen.

Ridha kan kiezen tussen:

- beleggen in een beleggingsfonds op basis van zijn risicoprofiel
- zelf beleggen.

Ridha kiest voor beleggen in een beleggingsfonds, omdat hij daarmee een hoger rendement verwacht te behalen.

- 1p **3** Geef een reden waarom beleggen in een beleggingsfonds kan leiden tot een hoger rendement.

Ridha chat met een bankmedewerker en vraagt welk beleggingsfonds voor hem het meest passend is. Uit de vragenlijst die Ridha heeft ingevuld, blijkt dat zijn risicoprofiel risicomijdend is. Ridha kiest daarom voor een beleggingsfonds dat voor een klein deel uit aandelen en voor een groot deel uit obligaties bestaat.

- 3p **4** Noem drie verschillen tussen obligaties en aandelen waaruit blijkt dat beleggen in obligaties minder risicovol is dan beleggen in aandelen.

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 3.

In deze opgave blijft de btw buiten beschouwing.

In Nederland is de energiemarkt sinds 2004 geprivatiseerd en kunnen huishoudens kiezen welk energiebedrijf bij hen energie mag leveren. Energiebedrijven hebben een vergunning van de toezichthouder nodig om energie te mogen inkopen en leveren aan huishoudens. De vergunning heeft als functie dat consumenten zeker zijn van de levering van energie. Op 1 januari 2019 heeft Welkom Energie bv een vergunning van de toezichthouder gekregen om energie te leveren aan huishoudens in Nederland. Welkom Energie vervult een maatschappelijke behoefte door de levering van energie.

- 2p 5 Noem twee andere maatschappelijke behoeften waarin Welkom Energie voorziet.
- 1p 6 Welke instelling geeft een vergunning af om energie te leveren aan huishoudens?
- A ACM / Autoriteit Consument & Markt
 - B AFM / Autoriteit Financiële Markten
 - C DNB / De Nederlandse Bank

De toezichthouder stelt voor het verlenen van de vergunning een aantal eisen. Een financiële eis is dat de liquiditeitspositie gemeten met de current ratio ten minste 1,0 moet zijn op iedere laatste dag van de maand.

- 2p 7 Leg uit wat een te lage current ratio van een energiebedrijf voor invloed heeft op de leveringszekerheid van energie aan huishoudens.

In het najaar van 2021 zijn de inkooprijzen van energie heel sterk gestegen, waardoor er voor Welkom Energie een liquiditeitsprobleem is ontstaan. Het liquiditeitsprobleem hangt samen met de hoeveelheid energie die ingekocht en geleverd moet worden op basis van de vaste en variabele contracten.

Ontvangsten uit de verkoop van energie in oktober 2021

De ontvangsten van Welkom Energie zijn de voorschotten (termijnbedragen) die alle klanten iedere maand betalen (*zie informatiebron 1*).

- 2p 8 Bereken de ontvangsten uit de voorschotten van alle klanten van Welkom Energie in oktober 2021.

Uitgaven aan inkoop energie in oktober 2021

De grootste uitgave van Welkom Energie is de inkoop van energie. In 2021 zijn de prijzen daarvan flink gestegen (*zie informatiebron 1 en 2*).

- 3p **9** Bereken de verwachte uitgaven aan energie-inkopen in de maand oktober 2021 van Welkom Energie.

Balans

De verwachtingen over de ontvangsten van alle klanten van Welkom Energie en uitgaven aan inkoop van energie over de maand oktober 2021 zijn uitgekomen. De gedeeltelijk ingevulde balans per 31 oktober 2021 van Welkom Energie staat in informatiebron 3.

Naast de inkoop van energie is er nog € 140.000 betaald in oktober. Alleen de post liquide middelen moet nog worden aangepast. Er zijn geen andere ontvangsten in oktober 2021.

- 1p **10** Bereken het bedrag van de balanspost Liquide middelen van Welkom Energie per 31 oktober 2021.
- 2p **11** Bereken de current ratio van Welkom Energie op 31 oktober 2021 en leg uit of Welkom Energie voldoet aan de liquiditeitseis van de toezichthouder.

De liquiditeitsproblemen van Welkom Energie hielden aan in november en december 2021. In december 2021 vraagt de directie van Welkom Energie het faillissement aan. Het grote aantal vaste energiecontracten van Welkom Energie met huishoudens in verhouding tot de variabele contracten speelde hierbij een belangrijke rol.

- 2p **12** Leg uit dat Welkom Energie mede door de vaste energiecontracten van klanten in 2021 in liquiditeitsproblemen is gekomen (*zie informatiebron 1*).

Het faillissement van Welkom Energie treft naast de overheid en werknemers ook andere stakeholders.

- 3p **13** Leg voor drie andere stakeholders van Welkom Energie uit wat de gevolgen zijn van het faillissement van Welkom Energie.

Opgave 3

In deze opgave blijft de btw buiten beschouwing.

Elvie en Renzo hebben op 1 januari 2024 Maaltijd-aan-Huis opgericht. Maaltijd-aan-Huis is een bezorgservice die kant-en-klaar-maaltijdboxen aflevert bij klanten. Klanten betalen naast de maaltijdboxen ook een vast bedrag per maaltijdbox voor de bezorgservice.

Maaltijd-aan-Huis heeft ervoor gekozen om de verkoopprijs van de maaltijdboxen lager vast te stellen dan de verkoopprijs van de concurrenten.

- 2p 14 Geef twee mogelijke marketingdoelstellingen die Maaltijd-aan-Huis door een lagere verkoopprijs dan de concurrent probeert te behalen.

verwachte gegevens voor 2024	
opbrengsten	
gemiddelde verkoopprijs per maaltijdbox exclusief bezorgservice	€ 15,00
bezorgservice	€ 3,05 per maaltijdbox
kosten	
de inkoopwaarde van de ingrediënten per maaltijdbox	50% van de verkoopprijs exclusief de prijs van de bezorgservice
overige variabele kosten	3% van de verkoopprijs exclusief de prijs van de bezorgservice
interestkosten ¹⁾	0,5% per maand over de onderhandse lening
overige constante kosten	€ 5.000 over het gehele jaar 2024

noot 1 De onderhandse lening van € 2.500 is op 1 januari 2024 afgesloten voor de financiering van een bezorgscooter. Het leenbedrag zal in één keer op 31 december 2024 afgelost worden.

De totale constante kosten zijn gelijkmatig over het jaar verdeeld.

- 1p 15 Leg uit dat de interestkosten van de onderhandse lening constante kosten zijn.

In januari 2024 worden in totaal 30 maaltijdboxen besteld en afgeleverd.

1p **16** Bereken de dekkingsbijdrage per bezorgde maaltijdbox.

Elvie en Renzo willen weten hoeveel maaltijdboxen er in januari 2024 verkocht moeten worden om alle kosten te dekken.

2p **17** Bereken hoeveel maaltijdboxen er in januari 2024 minimaal verkocht moeten worden om alle kosten te dekken. Rond af op hele maaltijdboxen.

1p **18** Bereken het totale gerealiseerde resultaat van Maaltijd-aan-Huis over januari 2024. Geef aan of er sprake is van een positief of negatief resultaat.

Opgave 4

De accountant van Jakko bv heeft in de boekhouding van Jakko een fout ontdekt. Jakko heeft op 1 december 2023 een investering gedaan en daarvoor een banklening afgesloten. De gevolgen hiervan zijn niet meer verwerkt in de winst- en verliesrekening over 2023 en in de eindbalans per 31 december 2023.

Informatie over deze investering en financiering:

investering	
aankoop nieuwe inventaris	€ 40.000
installatie	€ 2.000
	€ 42.000
btw 21%	€ 8.820
totaal factuur	€ 50.820
levensduur in maanden	84
restwaarde einde levensduur exclusief 21% btw	€ 4.200
Er wordt maandelijks lineair afgeschreven op de investering.	

financiering	
banklening	€ 42.000
annuïteit per maand	€ 788,75
looptijd in maanden	60
interest per maand	0,40%
betaling annuïteit op de laatste dag van de maand voor het eerst op 31 december 2023	

De accountant geeft aan dat het resultaat van 2023 voor aftrek van belasting moet worden aangepast vanwege de gedane investering en de bijbehorende financiering.

- 4p 19 Bereken met welk bedrag het resultaat van 2023 aangepast moet worden als gevolg van de investering en financiering per 1 december 2023.
Vul hiervoor de uitwerkbijlage bij deze vraag in.

Voor de investering op 1 december 2023 was er nog geen inventaris aanwezig en was er nog geen banklening afgesloten. Door de investering en financiering van de inventaris moeten er enkele balansposten op 31 december 2023 worden aangepast, waaronder “Inventaris”, “Banklening”, “Liquide middelen” en “Resultaat 2023 voor aftrek van belasting”. De factuur van € 50.820 is volledig betaald.

- 2p **20** Bereken de balansposten “Inventaris” en “Banklening” op de balans van 1 januari 2024.

Behalve de genoemde balansposten is er nog een balanspost die verandert als gevolg van de investering in de nieuwe inventaris.

- 1p **21** Noem naast de reeds genoemde balansposten een andere balanspost.

Opgave 5

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 4 en 5.

De 22-jarige Evy heeft in het restaurant “De buik vol” de functie van medewerker bediening. Twee keer per jaar wordt er een functioneringsgesprek gehouden tussen leidinggevende Dilan en medewerker Evy.

Onvoldoende functioneren

In een functioneringsgesprek zegt Dilan, dat Evy medeverantwoordelijk is voor een afname van de gasttevredenheid in “De buik vol” en de sterke omzetsdaling.

Dilan laat Evy een recente review lezen:

“Dit nooit meer!
Het was koud en ongezellig in het restaurant en het eten was flauw van smaak. We kregen niet wat we hadden besteld en moesten lang wachten op het nagerecht. Bij het afrekenen werd chagrijnig gekeken toen we geen fooi gaven. Voor ons de laatste keer!”

Dilan zegt dat Evy gezien haar functieomschrijving verantwoordelijk is voor deze slechte review. Volgens Evy is zij daar gezien haar functieomschrijving niet alleen verantwoordelijk voor.

- 1p **22** Geef met behulp van informatiebron 4 een argument dat Evy kan inbrengen dat zij gezien haar functieomschrijving niet alleen verantwoordelijk is voor de slechte review.

Arbeidsomstandigheden van Evy

Evy vertelt Dilan op haar beurt wat haar dwarszit. In de maand februari is ze ziek thuisgebleven en leverde daarvoor een deel van haar loon in. Evy vraagt zich af of het restaurant zich daarbij wel aan de cao-afspraken heeft gehouden.

Evy geeft aan dat haar klachten grotendeels werkgerelateerd zijn. Ze noemt de hoge werkdruk die het gevolg is van verkeerd inplannen van personeel en de te zware fysieke belasting. Volgens Evy houdt het restaurant zich hierbij niet altijd aan de wettelijke regels met betrekking tot de arbeidsomstandigheden.

- 1p **23** Noem de wet die gaat over veilig en gezond werken.

Loondoorbetaling bij ziekte

Evy vraagt zich af waarom haar loon niet voor 95% is doorbetaald in de periode dat ze ziek was. Ze vermoedt dat ze niet heeft voldaan aan bepaalde voorwaarden, waarmee de ondernemingsraad heeft ingestemd. Volgens Dilan is dat omdat Evy herhaaldelijk niet thuis was bij het huisbezoek van de bedrijfsarts (*zie informatiebron 5*). De ondernemingsraad heeft meerdere bevoegdheden.

- 1p 24 Noem twee andere bevoegdheden van de ondernemingsraad dan het instemmingsrecht.

De 22-jarige Evy is ingedeeld in functiegroep 3 met het daarbij behorende brutoloon. Evy heeft een deeltijdbaan met een contract voor onbepaalde tijd. Ze werkt 32 uur per week, verdeeld over 4 dagen van 8 uur en ontvangt per maand haar salaris. Februari bestaat uit vier werkweken. In de eerste week van februari heeft Evy gewerkt en vervolgens was ze drie weken aaneengesloten ziek thuis. Haar brutomaandloon bedroeg in februari € 1.108,11 exclusief vakantiegeld.

- 4p 25 Toon met een berekening aan of de werkgever zich met een betaling van een maandloon van € 1.108,11 in februari heeft gehouden aan de cao (*zie informatiebron 5*).

Toekomst Evy

Bij thuiskomst vertelt Evy haar vriend dat het functioneringsgesprek niet prettig is verlopen en dat ze zich zorgen maakt over het verliezen van haar baan.

Evy zegt dat ze na een eventueel ontslag altijd nog als zzp'er werk kan vinden in de horeca. Dat heeft volgens haar zelfs voordelen ten opzichte van werken in loondienst. Haar vriend geeft aan dat ze als zzp'er juist enkele voordelen van werken in loondienst mist. Hij wijst haar op enkele paragrafen uit de cao voor de horeca.

- 1p 26 Noem een voordeel voor Evy wanneer zij als zzp'er gaat werken in de horeca in plaats van in loondienst.
- 2p 27 Noem twee voordelen die het werken in loondienst heeft ten opzichte van het werken als zzp'er in de horeca. Licht het antwoord met behulp van twee paragrafen uit de horeca-cao toe (*zie informatiebron 5*).

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 6

In de zomer van 2024 wordt het Europees Kampioenschap (EK) voetbal georganiseerd in Duitsland. Adidas sponsort vele evenementen waaronder het EK voetbal van 2024 en verschillende nationale teams.

1p **28** Geef een mogelijk nadeel van sponsoring voor Adidas.

Voorafgaand en tijdens het EK kunnen Adidas voetbalshirts van nationale ploegen gekocht worden in de winkels van Adidas en in de stadions waar gespeeld wordt.

De uitbreiding van het assortiment voetbalshirts met je favoriete rugnummer of je eigen naam erop, is een vorm van ...(1)....

De wereldwijde verkoop van Adidas voetbalshirts via webshops is een vorm van ...(2).... De prijs van een Adidas voetbalshirt ligt hoger dan die van een voetbalshirt zonder bekend merk. Dit is een vorm van ...(3)....

2p **29** Maak bovenstaande zinnen compleet door de juiste marketing-instrumenten in te vullen.

... (1) ... beleid

... (2) ... beleid

... (3) ... beleid

Pieter en Edwin zijn consumenten die veel Adidas producten kopen. Zij bekijken een EK-voetbalwedstrijd op tv en zien dat Adidas shirtsponsor is van het Duitse nationale team. Na het zien van de wedstrijd bestelt Pieter een EK-voetbalshirt van het Duitse nationale team.

2p **30** Leg uit of Adidas een push- of pull-strategie hanteert bij shirtreclame op tv.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.